

Forfatter: Ingemann, B. S.

Titel: Historiske Romaner : I. Valdemar Seier

Citation: Ingemann, B. S.: "Historiske Romaner : I. Valdemar Seier", i Ingemann, B. S.: *Historiske Romaner : I. Valdemar Seier*, udg. af P. E. Langballe , 1911-1912, s. 420. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ingemann09tom-shoot-idm140438204497232/facsimile.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Historiske Romaner : I. Valdemar Seier

høitideligt Tak i Ebbesens Sjæls Navn, og i alle danske Hjerterets Navn, hvis Haab han i Nøden havde været, og som skyldte ham en kjærlig Ihukommelse alle Dage.

Prinds Otto af Danmark forsvinder fra denne Stund, ligesom en skjøn, forbigående Aand, af disse Rigers Historie. Hvad Deel han siden har taget i de fromme Ordensbrødres Bedrifter og i Verdens ydre Begivenheder, er ubekjendt.

Hvad alle Danske havde sukket efter og hvad Svend Trøst havde drømt om hin stille Høst-Nat, da han fulgte den ulykkelige Kong Christophers Lig under Fakkeliys og Stjerneglint gennem Sorø Klosterskov — det var nu Altsammen kommet, om end anderledes, end det trodsige unge Hjerter havde ønsket sig det, saa dog langt lykkeligere for Danmark, end nogen besindig dansk Mand i hin mørke Tid havde kunnet vente.

Biskop Svend var død af Pesten, og mange troe, brave Danske med ham; men megen Slethed var ogsaa udryddet; mange ryggesløse Mennesker vare omkomne eller bortdragne med Flagellanernes vilde Sværme. Det var som Luften i Danmark efter den jammerlige Christophertid var rensset. Den nye, lykkeligere Dag i Norden var begyndt, der for den følgende Slægt blev en glimrende Middagsglæde og kastede si Lys paa en tredobbelt Krone.

Flagellantter, Svøhebødre, omvandrende Selvplagere.

KOMMENTAR
TIL
„PRINDS OTTO AF DANMARK“

FORBEMÆRKNINGER.

I registret er ikke medtaget de personnavne, som kun nævnes flygtigt og ikke har nogen betydning i romanen, ej heller de af Ingemann selv opdigtede navne på almuesfolk f. ex. Bønt (bonde), Niels (færgemand) o. s. v.

Af stednavne er kun medtaget sådanne, som virkelig spiller en rolle i romanen.

Personerne må søges under deres fornavne. Efternavne var ikke i brug i den danske middelalder.

I registret forekommer følgende henvisninger:

Abn. = Abrahamson, Nyerup og Rahbek: Udvalgte Danske Viser fra Middelalderen I—V. 1812 ff.

Breve = Breve til og fra B. S. Ingemann, udgivne af Heise. 1879.

Danske Atlas = E. Pontoppidan: Danske Atlas. 1763—1781.

Suhn = P. F. Suhm: Historie af Danmark. XII (1824) og XIII (1826)

ALFABETISK REGISTER OVER DE I „PRINDS OTTO
AF DANMARK“ FOREKOMMENDE PERSON- OG STED-
NAVNE.

„Ingen er berettiget til at betragte
nogen historisk Roman som en
historisk Lærebog.“
Af Fortale til „Prinds Otto“.

Aage Jo(h)nsøn [s. 61], Erik Menveds drost, døde 1317.
Person i „Kong Erik og de Fredløse“.

Aalholm [s. 70], slot i Nysted sogn på Låland; 1329 havde
Kristoffer II pantsat det til sin halvbroder Johan den milde. —
Til A. førtes Kristoffer som fange af de to tyske herremænd
Henneke Breide og Johan Ellemose (1332), men han frigaves
snart på Grev Johans Befaling. — 1359 erhvervede Valdemar
Atterdag slottet A.

Adolph VI, [s. 138], søn af Grev Johan II af Holsten, be-
sad under sin faders overhøjhed slottet Segeberg. Hans tyran-
niske adfærd bragte ham i strid med adelsmændene i egnen,
og én af disse, Hartvig Rewentlow, dræbte 1315 A., måske
stod Grev Gerhard bag morderen, sikkert er det, at han snart
bemægtigede sig Segeberg. — En episode af A.s strid med
adelen behandlede Blicher 1834 digterisk i sin Novelle „Hevnen“.

Agnès [s. 89], Kristoffer IIs Datter, døde 1312, begravet i
Sorø.

Agnete [s. 25], Svend Trüsts elskede, er en opdigtet person.

Alverstolpe [s. 172], holstensk adelslægt, en A. var 1339
vidne ved forliget mellem grev Gert og hertug Valdemar [Suhm
XII, 309]. Navnene på de holstenske vidner ved denne lejlig-
hed (Krummedik, Struwen Rantzau, Gotschal o. fl.) har

Ingemann benyttet ved skildringen af grev Gerts hær under dens udmarch fra Rendsborg 1340.

Anders Frost [s. 181], vistnok en slægtning af Niels Ebbesen, hvem han 1340 antages at have støttet i kampen mod Holstenerne. 1362 var han Valdemar Atterdags marsk. — I folkevisen om Niels Ebbeson omtales A. F. som en af dem, grev Gert anklager for utroskab, men N. E. forsvarer ham; han har sagt sig løs fra sin tjeneste og har lov dertil.

Anders Högberg (rettere Högby) [s. 62], var drost hos Kristoffer II i dennes hertugtid, han blev 1315 radbrækket som delagtig i hertugens oprør mod Erik Menved.

Andreas Petri [s. 329], latinsk form for Anders Pedersen. En A. P. nævnes 1356 som prior i Økiøster (s. d.).

Anfind [s. 317], person i en folkeviser, han røver sin brud, kong Byrgers søster, fra et kloster. Kongenavnet Byrge (o: Birger) har foranlediget Ingemann til at henlægge visens skueplads til Sverige. [Abr. III, 177].

Arvid Smaalænding [s. 31], kong Birgers tro tjener, der 1306, da kongen blev fangen af sine brødre, reddede hans lille søn Magnus, bragte ham „på sine skuldre“ til Danmark og „overgav ham med mange tårer i kong Erik Menveds skød“. Hans senere skæbne har Ingemann selv tildigtet. — Det svenske folkevisevers s. 78 hører til visen om kong Birger og hans brødre. [Geijer og Afzelius: Svenska Folk-Visor II, s. 197. Sth. 1814].

Axeihus [s. 21], kaldtes i langt senere tid slottet i København, det tilhørte Roskildebispens, der havde givet sin broder Ingvar Hjort det til lén (1328). Næste år, da den fordrevne Kristoffer II vendte tilbage sammen med grev Johan, tilbød I. H. kongen at overgive ham slottet, men da denne kom derhen, havde grev Johan allerede sat sig i besiddelse af det. Først Valdemar Atterdag fik det lagt under kronen.

Birger [s. 12], svensk konge 1290—1319, gift med Erik Menveds søster Margrete, hvem Ingemann stadig benævner med den svenske navneform Merete. B. lå i strid med sine brødre, hertugerne Erik og Valdemar; efter at de havde fået ham til at rydde sin bedste støtte, marsken Torgils Knutson, af vejen (1304), overfaldt de ham (1306) og afsatte ham. Ved Erik Menveds hjælp fik B. atter en del af sit land og tog siden en grusom hævn over brødrene, som han, vistnok efter drosten Johan Brunkes råd lod fængsle (1318) og satte paa Nyköping slot, hvor de sultede ihjel. Under de følgende uroligheder blev

B.s søn Magnus henrettet (1320), Johan Brunke havde samme skæbne, B. og hans dronning undslap vel til Danmark, hvor Kristoffer II overlod ham et slot (Spikeborg ved Skelskør, ikke Holbæk), men sorgen over sønnens Død lagde snart kongen i graven (1321). Dronningen døde først 1341; begge blev begravne i Ringsted. — Både B. og Merete optræder som personer i „Erik Menveds Barndom“ og i „Kong Erik og de Fredløse“.

Björnsholm [s. 11 og 116], gård ved Limfjorden, var i middelalderen et kloster (Vitskøl). Ingemann har forvekslet B. med Björnholm, Stig Andersens befæstede gård, der opførtes 1330 c. 14 km. s. v. for Grenå på det gods, som allerede Marsk Stig havde ejet (nu Høgsholm). Fejlen stammer vel fra at begge gårdene i Danske Atlas [V, s. 61 og s. 325 kaldes Björnsholm, men forøvrigt er oplysningerne om dem dér rigtige.

Boetius Falke [s. 130], latinsk Form for Bo Falk, en adelsmand, der 1335 i Sækkøbing beseglede en kontrakt mellem junker Otto og grev Johan af Henneberg. — Navnet B. F. forekommer ofte i denne tid, men det antages, at det er forskellige personer, der har båret det. Ingemann har ladet B. F. deltage i slaget på Taphede.

Borrevoild [s. 129], slot ved Viborg, stod næppe, da Otto rykkede frem mod byen, men synes at have været blandt de borge, der skulde sløjfes ifølge Kristoffer IIs håndfæstning.

Brattingsborg [s. 125, skildret s. 200], er oprindelig en dansk gengivelse af Birtingsborg, o: den strålende borg, der i folkeviserne om kong Didrik er dennes hovedsæde, men slet ikke er et virkeligt stednavn. — B. er henlagt til Jylland fordi der i visen fortælles om de „syv og syvsindstyve, der de drog ud fra Hald, der de kom til Brattingsborg, da slog de deres Tjæld.“ — Men Hald er heller ikke stednavn her, men lig med „Kongehallen“. — De anførte verslinjer er det også, som første gang bringer Niels Ebbesøns navn i forbindelse med B., det skete i et arbejde af Chr. Sørensen Tæstrup: „Rinds Herreds Krønike“ 1740 (ikke trykt, men findes i det kongelige bibliotek. N K S. 956 c, 4°) s. 59. „Kleirup-Sogn. Derudi er beliggende det gamle Slot eller faste Borg i Siden af Søen, hvilket Niels Ebbesen . . . skal have ejet . . . Der fortælles ellers, at samme Slot skulde have været kaldet Brattingsborg, og at den bekiendte Vise, som lyder saaledes: „De var syv og syvsindstyve . . .“ skulde være Digtet om et Krigstog . . . fra Hald Slot . . . og her til.“ — Fra denne kilde har så forestillingen om B. som Niels Ebbesøns faste borg i Kleirup

26

 KOMMENTARER

sø, (hvor der virkelig findes ruiner) fundet vej til de skrifter, som Ingemann benyttede. [Suhm XII, Danske Atlas IV, 654—55] se Nørreris.

Claus [s. 173], grev Gerts næstældste søn, han var sikkert endnu ikke voksen 1340. Senere hen måtte han og hans broder idelig kæmpe mod Valdemar Atterdag. Han døde 1397.

Christopher II [s. 40], konge 1319—32; Ingemann har fejlagtigt (efter Suhm) årstallet 1333 for hans død. — Skildringen af hans sidste ynkelige år danner en fortsættelse af hans optræden i den foregående roman „Kong Erik og de Fredløse“.

Colberger Hede [s. 96], rettene C. Heide, er navnet på en Del af Kielerbugten, og ikke som Ingemann antog på en landstrækning langs dens kyst.

Ebbe Galt [s. 107], er et i det 14de århundrede hyppigt forekommende navn. Niels Ebbesøns fader må jo have hedet Ebbe, men at han skulde have hørt til slægten Galt er en løs gætning, som længe blev stående som god historie.

Elisabeth [s. 139], grev Gerts søster, f. c. 1300, var først gift med en hertug Johan af Sachsen-Lauenburg, derefter 1330 med Kristoffer IIs ældste søn Erik, hvem hun bragte en betydelig medgift. Snart efter (1331) forskød Erik hende, „endskjønt hun var bedre end han og af et modigt og mandigt Gemyt“ [Suhm XII, 221]. Sagen var, at E. og hans fader sammen med grev Johan forsøgte at bekæmpe Gert og at ægteskabet med dennes søster derfor gik overstyr.

Erik [s. 28], svensk hertug, † 1318 (se Birger).

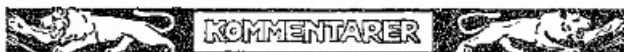
Erik [s. 25], Kristoffer IIs søn, født c. 1307, var allerede 1324 kronet sammen med faderen. Under oprøret 1326, da Kristoffer blev forjaget, blev E. fanget, ved grev Johans mægling ægtede han 1330 Gerts søster Elisabeth, men forskød hende næste år, da hans fader og grev Johan kom i krig med grev Gert. Kampen gik meget uheldigt for dem, efter at have tabt et slag nord for Slesvig (30. nov. 1331) flygtede de til Kiel, undervejs faldt de begge og forslog sig. E. døde af følgerne af faldet 1332.

Erik af Sachsen-Lauenburg [s. 184, se Regitze.

Esbern Snare [s. 91], Absalons broder, † 1204. Om hans frieri til kongens søster haves en ganske uhistorisk folkevise, som Ingemann kendte fra Abr. II, s. 66.

Estland havde siden 1219 været den danske kronens ejendom, Kristoffer II havde før sin tronbestigelse været hertug af E. — Den tyske adel holdt altid på, at den stod under den

danske konge, 1329 måtte Kristoffer II love, at E. aldrig skulde skilles fra Danmark. — Alligevel var forholdet ret løst, da Otto 1333 rustede sig til tog mod grev Gert, afstod han ligefrem sine rettigheder over E. til sin svoger Ludvig af Brandenburg. — Otto kan altså ikke, som Ingemann antog, have været særlig forarget over Valdemar Atterdags planer om at sælge E. — Disse blev først til virkelighed 1346, efter at en stor bondeopstand havde givet den tyske orden lejlighed til at blande sig i E.s forhold, det blev denne magt der købte landet og samtidig optog Otto blandt sine medlemmer.

Euphemia [s. 89], Kristoffer IIs dronning, gift 1307, død 1330, begravet i Sorø.

Folkvard Lovmandsøn [s. 277], er hovedperson i en folkevise, som Ingemann [s. 392] anfører efter Abr. II, s. 253 ff. — Kongen mistænker med urette F. for at stå i kærlighedsforhold til dronningen, han lader ham i lænker føre til Nyborg og der henrette i „en Tønde med hvasse jærknive“, dronningen, der vil redde ham, kommer for sent, hun dør på hans grav efter en bitter ordstrid med kongen. — Æmnet er ikke historisk, måske indeholder det en fjærn erindring om den svenske Folke søn af Algot lagmand (person i „Erik Menveds Barndom“); men da dronningen i visen kaldes Helvig, har Huitfeldt sluttet, at kongen måtte være Valdemar Atterdag. — Suhm formodede [XIII, s. 283], at F. kunde være en søn af den drost Lovmand, som visen om marsk Stig omtaler, og Ingemann, der antog Lovmand for et stående tilnavn til Peder Høseøl (hos Ingemann P. Hessel), har så gjort F. til hans søn. — Det digt, som Ingemann [s. 289 ff., s. 318 og (ændret) s. 376] lader ham synge, stammer, som det antydes s. 288, fra det 16de århundrede. — Ingemann har måske fundet det i „Levninger af Middelses-Digtekunst“ (1780), s. 54; teksten har dog enkelte afvigelser hos i.

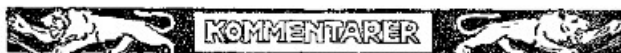
Frederik af Loken [s. 277], en tysk ridder, der nævnes 1340 som Valdemar Atterdags hjælper, senere blev han kongens marsk.

Gerhard (Gert) III, greve af Holsten, født c. 1293, — efter sin fader, der døde 1304, arvede han Rendsborg, senere vidste man at fortælle, at den unge G. havde haft meget trange kår og at Hartvig Rewentlow havde skaffet ham hest og harnisk, men det er kun et sagn. Efter sin farbrøder Gerhard d. blindes død 1312 fik G. udvidet sine besiddelser, og ved Adolf VI's mord 1315, der måske var sket med hans vidende, fik han

Segeberg, så at han og grev Johan nu var de eneste magthavere i Holsten. G. deltog i alle krige i nabolandene, men stod indtil 1325 i godt forhold til de danske konger. I dette år døde den sønderjyske hertug Erik, der havde været gift med G.s søster, og både Kristoffer II og Gert optraadte nu med krav på at være den umyndige hertug Valdemars formynder. G. vandt grev Johan for sig, sejrede i forbund med oprørske eanske stormænd over Kristoffer, der endog måtte forlade Danmark, mens Valdemar udråbtes til konge under G.s formynderskab (1326). G. var således Danmarks virkelige herre, men måtte kæmpe med flere oprør og søgte forlig med Kristoffer der igen blev konge 1329. — Da Kristoffer i forbund med Johan søgte at trænge G. ud af Sønderjylland, førte dette til et nyt nederlag for kongen 1331, og efter dennes død 1332 var G. mægtigere end nogensinde. Ottos forsøg på at vinde Danmark slog han let ned i slaget på Taphede (1334) og hertug Valdemar, der var bleven myndig, søgte foreløbig uden synderligt held at unddrage sig sin mægtige morbroders Indflydelse. 1340 blev det dog bestemt, at Valdemar skulde have Nørrejylland af G., der så til gengæld indtil videre fik Sønderjylland, men alligevel drog G. med en talrig leiehær ind i Nørrejylland for at kue oprørsbevægelsen. I Randers blev han syg, men var ved at komme sig igen, da han natten til d. 1. April 1340 blev dræbt (se Niels Ebbesen). Hans lig førtes af hans sønner til Itzeho klosterkirke. — G.s store dygtighed som feltherre og statsmand har gjort ham til Holstenernes yndling, mens han hos Danskerne mindes som en slem tyrann og benævnes „den kullede greve“. — Hos Suhm [XII, 103] har Ingemann fundet følgende linjer, som han har benyttet: „... I Slaget (ved Gottrup 1325) var han især foran, og kyste derhos ofte et lidet Marie-Billede fra Itzehoe, hvor han vilde begraves, som han plejede at bære om Halsen, eller og paa Skulderen, syngende derhos 3 Gange denne Kirke-Psalme: Nos hac die Tibi gregatos . . . I Striden blev et Stykke hugget af dette Marie-Billede, som siden blev igen ført til Itzehoe, og fra den Tid af skulle de holstenske Grever altid have baaret et Mariæ-Billede om Halsen, naar de ginge i Strid“.

Gerlack [s. 95], provst til Erre (o: Ærø) og Dosland og Gotfred, kannike i Ribe, var i december 1333 junker Ottos udsendinge, der på hans vegne sluttede en traktat med hans svoger, markgrev Ludvig af Brandenburg. — Provsten træffes

1334 i Saxeobing i Ottos omgivelser lige før toget til Jylland, men om han også deltog i det, vides ikke.

Gotschal se Alverstolpe.

Gurre [s. 348], det bekendte slot i Nordsjælland, hvor Valdemar Atterdag døde og hvortil siden sagnet om Tove (s. d.) knyttedes, nævnes første gang 1364, men var vistnok meget ældre. — I nærheden af Vordingborg (Hammerherred, Kjøng sogn) findes svage spor af et slot, der i senere tid har været antaget for „lille Gurre“, der er vist ikke noget rigtig historisk hjemmel for navnet, men både Suhm [XIII, 724 og 751] og Danske Atlas [VI, 371] antog at det var dér, kong Valdemar opholdt sig, vel især fordi det ligger så nær ved Vordingborg.

Göndals Aander, se Sula Sak.

Haderslev, se Jakob Split.

Hald [s. 107], Niels Bugges gård, 8 km. s. s. v. f. Viborg, det var først flere år efter Niels Ebbesens død — tidligst 1345 — at Niels Bugge fik Hald i sin magt og dér byggede den stærkt befæstede borg på en odde i Hald sø. Ingemann skildder [s. 193] stedet efter Danske Atlas IV, 677.

Hans Witttinghof [s. 144] kaldes af Suhm [XII, 324] grev Gerts „kammerjunker“. Dette er dog næppe rigtigt, en tysk krønike, der har gode efterretninger, fortæller i anledning af grev Gerts drab: „Det (p: larmen af de danskes indtrængen) hørte en brav og fornem ridder fra Vestfalen, Henrik von Vittinghof, hvis herberg var tæt ved; han kom da ud, og han dræbte de også på deres vej . . .“

Hartvig Rewentlow [s. 138], hoistensk adelsmand, overfaldt 1315 Adolf VI af Segeberg og dræbte ham, årsagen er ukendt, at det skulde have drejet sig om en datters krænkelse, hvilket Huitfeldt omtaler som en forklaring, er vistnok uhistorisk, derimod synes det rigtigt, at H. R.s søn var i Adolfs tjeneste og blev dræbt ved samme lejlighed. Han havde dog mindst én til, der overlevede ham. — Om H. R. har gjort en pilgrimsrejse til Rom, hvilket Huitfeldt ligeledes beretter, er ganske usikkert. Han levede endnu 1345, så Ingemann har selv tildiget hans død under grev Gerts udmarch fra Rendsborg 1340.

Hølvig [s. 174], hertug Valdemar af Sønderjyllands søster, ægtede 1340 ifølge lidt ældre aftaler Valdemar Atterdag. Brylluppet fejredes på Sønderborg slot d. 4. juni. Om hendes forhold til Valdemar vides intet bestemt, alle fortællinger om at de var uvenner stammer fra senere tid, da sagnet om Tove

var knyttet til Valdemar Atterdag (se Folkvard og Tove). Hun døde i Esrom kloster c. 1374.

Henneke Bryde, rettere Breide [s. 33], holstensk adelsmand, der sammen med Johan Ellemose 1332 fangede Kristofer II i Sækkøbing og førte ham til Aalholm. H. B. nævnes hyppigt i grev Johans omgivelser og levede endnu 1347, det er altså ikke rigtigt, hvad Ingemann [s. 117 ff.] fortæller om hans død.

Henning Podebusk [s. 277], adelsmand fra Rügen, trådte 1350, da Valdemar Atterdag opholdt sig i Nordtyskland, i hans tjeneste og var siden hans drost og betroede mand, også under dronning Margrete bevarede han en høj stilling, han døde 1388. Hans slægtskab med Tove er en sen tildigtning (se Tove). — Ingemann lader ham være i Valdemars tjeneste allerede 1340.

Henrik kaldet Jærnhenrik [s. 173], Gerhard III's ældste søn, f. c. 1420; snart efter faderens død 1340 udsøede han sig med Valdemar Atterdag, men kom dog hurtigt i strid med ham. Endnu i 1340 slog han kongen i kamp på Sjælland. Siden lod han sin broder Claus passe de danske forhold og drog selv i krigstjeneste til England, Sverig o. a.; han døde 1385.

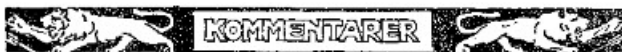
Henrik Thussemø [s. 252], den tyske ordens højimester, ledede 1346 de forhandlinger, der førte til købet af Estland og Ottos indtrædelse i ordenen. At Otto allerede i fængslet skulde have nænkt på at indtræde i ordenen er opdigtet.

Hestebjærg [s. 174], rettere Hesterbjærg, et højdedrag mellem Gottorp og Slesvig, her slog grev Gert 1328 Jyderne, derimod er det urigtigt, at der 1325 skulde have stået et slag her mellem Kristoffer II og greven.

Ige [s. 130], nævnes 1333 som prins Ottos kansler, mens han rustede sig til toget til Jylland.

Ingeborg [s. 58], Erik Menveds dronning, datter af den svenske konge Magnus Ladeiås, f. c. 1277, trolovet 1288, gift 1296, fødte talrige børn, der alle døde som små, det sidste ved et ulykkestilfælde; 1318 gik hun i kloster i Roskilde og døde dér 1319 kort før kongen. Person i „Erik Menveds Barndom“ og i „Kong Erik og de Fredløse“.

Ingeborg [s. 365], datter af kong Håkon V af Norge, født c. 1301, ægtede 1312 den svenske hertug Erik, efter dennes død 1318 fik hun nogen tid indflydelse som formynder for sin søn Magnus Smek, men misfornøjelsen med hende og hendes yndling, den danske adelsmand Knud Porse, bevirkede at hun måtte opgive den. 1327 ægtede hun Knud Porse, han døde

1330, I. levede endnu 1380; hun beholdt sin mands besiddelser, bl. a. Kallundborg, lige til sin død.

Ingeborg [s. 194], Niels Bugges anden hustru, var en datter af marsken Peder Vendelbo.

Ingvar Hjorth [s. 19], adelsmand, havde hørt til Erik Menveds rådgivere og spillede en rolle under Kristoffer II, mens denne var landflygtig (1326—29), sluttede han sig til Valdemar af Sønderjylland, men ved K.s tilbagekomst søgte I. H. at overgive ham Københavns slot, hvilket dog mislykkedes (se Axelhus). I. H. døde c. 1335.

Itzehoe, se Gerhard.

Jakob Split [s. 107], hed i virkeligheden J. Spiitaf; han havde studeret i udlandet og blev 1327 bisp i Ribe, netop da Kristoffer II var afsat og grev Gert regerede som formynder for Valdemar af Sønderjylland. J. S. gjorde sammen med sine jyske frænder — der nævnes en btoder Hans S. — forsøg på at styrte grevens magt, de foretog et angreb på Haderslev, som de vistnok indtog, derimod mislykkedes et tog mod Gottorp. — Da Kristoffer II 1330 atter blev konge, skulde hele Jylland pantsættes til grev Gert, og J. S. måtte forlige sig med ham. 1340 var han ivrig for at få Valdemar Atterdag gjort til konge, men at han skulde have haft nogen forbindelse med Niels Ebbesen vides der ikke noget om. Han døde 1345.

Jens (Johan) af Plesse [s. 277], nævnes i årene 1340—67 hyppigt som en af Valdemar Atterdags betroede mænd.

Johan den milde, d. v. s. den gavmilde [s. 8], greve af Holsten, født efter 1294, søn af Gerhard den blinde og enke-dronning Agnes. J. arvede efter faderen Plöen og betydelige rigdomme, sine besiddelser udvidede han hurtigt, bl. a. fik han Kiel i sin magt. Til sin halvbroder Erik Menved stod J. i godt forhold, derimod gik det op og ned med venskabet til Kristoffer II; J. havde sin del i at denne blev valgt til konge (1319) og skulde til gengæld have Femern, men fik det foreløbig ikke. Da Kristoffer 1325 krævede formynderskabet over den umyndige hertug Valdemar af Sønderjylland, optrådte J. mod ham sammen med sin fætter grev Gert, og da Valdemar blev konge 1326 fik J. endelig Femern som len og Laaland-Falster som pant. I den følgende tid blev forholdet mellem J. og Gert mindre godt, J. hjalp Kristoffer II på tronen igen, rigtignok skaffede han sig magten over Skåne og Sjælland ved samme lejlighed. — Kristoffer levede sine sidste år på Låland og var ganske afhængig af J. — Men dennes magt var ikke sikker, Skånin-

gene gav sig 1332 ind under Sverig, på Låland satte prins Otto sig fast, men da han var fanget af Gert, fik J. igen øen i sin magt. Efter Gerts død 1340 hjalp J. Valdemar Atterdag med at blive konge og støttede ham også mod Gerts sønner, men senere gik Valdemar løs på J.s besiddelser og tog efterhånden alt, hvad han ejede af dansk land, da J. døde 1359 ejede han foruden sin del af Holsten kun Femern.

John (rettere Johan) Ellemose [s. 33], den ene af de 2 adelsmænd, der overfaldt Kristoffer II i Sacköbing 1332; han levede endnu 1357.

John Little [s. 61], Erik Klippings og Erik Menveds trofaste rådgiver, han døde 1307. Person i „Erik Menveds Barn-dom“, nævnt i „Kong Erik og de Fredløse“.

Jutta [s. 201], således kaldes Niels Ebbesens hustru i Sanders skuespil Niels Ebbesen 1797. Hverken i folkevisen eller i historieskrivningen nævnes hendes navn; hvad Ingemann fortæller om hende har han selv opdigtet, tildels med benyttelse af folkevisen, i hvilken der forekommer en samtale mellem N. E. og hans hustru lige før riddet til Randers.

Kleitrup, se Bratingsborg.

Knud Porsø [s. 365], dansk adelsmand, død 1330, se Ingeborg.

Kropperhede [s. 139], det samme som Lohede s. f. Dannevirke, det er urigtigt, når Gerts sejr over Kristoffer II 1331 bærer navn efter K. eller L., kampen stod i virkeligheden nord for Dannevirke.

Krummedik = Krummedige, holstensk adelslægt, se Alverstolpe.

Lembek [s. 172 og 194], rettere Klaus (eller Niels) Lembek; holstensk adelsmand, en af Grev Gerts betroede mænd, der måske nok har kæmpet mod Niels Bugge. 1343 gik han i Valdemar Atterdags tjeneste, blev hans drost og tjente ham længe tro, siden tog han del i de jyske stormænds oprør. Han døde 1370.

Lohede, se Kropperhede.

Ludvig, markgreve af Brandenburg [s. 101], søn af kejser Ludvig (af Bajer), født 1315, blev markgreve 1323, ægtede 8 år gammel (1324) Kristoffer II's datter Margarete, det var et af de ret hyppige barnægteskaber, hvorved to fyrstehuse søgte at forene sig mod fælles modstandere, han støttede da også sine danske slægtninge, først 1334 Otto i hans forsøg på at blive konge, rigtignok kun mod godt vederlag, bl. a. skulde en af hans

mænd Johan af Plesse have Mors i pant (Ingemann har [s. 130] forvæxlet denne med grev Johan den milde). 1340 stöttede L. Valdemar Atterdag, fra 1347 blev han hertug i Bajeru, han døde 1361.

Lundenæs [s. 401], ved Skjernaa, hér hindrede Niels Ebbesen i sommeren 1340 Holstenerne i at skabe en befæstning. — Når Ingemann henlægger denne sejr til 1342, følger han Suhm [XIV, s. 52], der omend med nogen vaklen har antaget dette år for det rette.

Magnus Birgesøn, se Birger.

Marienburg [s. 261], rettere Marienberg, nævnes [Suhm XIV, 7] som et sted hvor Holstenerne efter grev Gerts død skulde have sejret over de danske; det synes at være en misforståelse.

Merete, sé Birger.

Niels Bugge [s. 110], hørte ligesom sin fader, der levede endnu 1332, først til grev Gerts tilhængere, men brød siden med ham og var en af lederne for det oprør, der foranledigede grevens hærtog mod Jylland 1340. — Ved denne tid var N. B.s hovedgård — han ejede nemlig flere — Nörre Vosborg ved Nissumfjord, først om ved 1345 fik han også Hald, oprindelig som pant. En tid lang var han Valdemar Atterdags ven, 1350 tog han del i hans krigstog til Nordtyskland, senere blev han hans modstander og på hjemvejen fra en herredag 1359 blev N. B., Ove Stüsen og Peder Anderson dræbte i Middelfart — kongen mistænkte for at have været skyld deri. N. B. var gift anden gang med Ingeborg, datter af Peder Vendelbo. — Ingemann har skildret N. B. i overensstemmelse med folkevisernes overlevering som en selvrådig adelsmand, han har tilnavnet „Kong Bugge“. Om hans forhold til Niels Ebbesen vides intet sikkert, men folkevisen om N. E. nævner N. B. adskillige gange.

Niels Ebbesen [s. 195]. Hvad der historisk vides om ham, er såre lidt, end ikke hans slægt har man rigtig rede på, det er sikkert, at han ikke som Ingemann og hans samtidige troede, hørte til slægten Galt, snarere var han af Strangesönnernes vidt-udbredte æt. Han var ikke ridder, men kun væbner, ejede rimeligvis gården Noring Ris i nærheden af Frijsenborg (sé Nörreeris), med Bratingsborg har han i virkeligheden intet at gøre. — Da grev Gert i 1340 var rykket ind i Jylland og havde taget hovedkvarter i Randers, blev han syg og var endnu ikke kommen sig, da han d. 1. april om natten blev dræbt af N. E. — De samtidige kilder opfatter nærmest drabet som resultatet

af en sammensværgelse, én nævner 47, en anden 60 mænd, Tyskerne kender ikke strax N. E.s navn, hos Danskerne bliver han snart hovedpersonen, og har han haft andre adelige i sin flok, hvilket er rimeligt nok, så er deres navne ialfald glemte. — Overfaldet skete efter en vel udtænkt plan, deltagerne samlede sig i et stenhus i byen, udgav sig på vejen til grevens hus for en optrækkende vagt, brød i hast ind, dræbte greven, hans kapellan og 3 svende og slap bort i forvirringen, der opstod; broplankerne over Gudenå har de vel sørget for at holde løse, og for at afleda fjendens opmærksomhed gjorde deres venner i byen brandalarm med trommer. Alle undtagen én mand slap bort, mens et par tyske riddere faldt under gadekampen.

En opstand af adel og bønder brød nu ud, og under N. E.s ledelse ødelagde Jyderne en borg ved Skjernå, det meste af landet var befriet og N. E. belejrede Skanderborg, da en holstensk styrke på 600 ryttere fra Fyen kom borgen til hjælp. Besætningen gjorde udfald og N. E.s bondehær blev nedsablet på Manbjærg d. 2. november (Alle Sjølesdag) 1340. Ingemann antager efter Suhm fejlagtigt at det var 1342, og at krigen altså havde varet 2 $\frac{1}{2}$ år. N. E. og 2 af hans brødre faldt, deres lig lagde Holstenerne på stejle.

Medens Tyskerne altid har opfattet N. E. som en snigmorder, har han i Danmark fået et eftermæle som få andre, hans død blev jo begyndelsen til en opgangstid efter den sørgeligste periode i hele den danske middelalders historie, han kom da først og fremmest til at stå som befrielsen fra tyranniet. — Skønt der egentlig ikke kan indvendes noget mod hans adfærd — det var i krigstid, og det måtte blive Holstenernes sag at beskytte deres herre, — har de danske folkevisedigtere dog søgt at forskønne N. E.s død ved at tildigte hans forudgående undsigelse af greven — et sikkert ganske uhistorisk træk. — Ingemanns skildring af N. E. er først og fremmest bygget på folkeviserne efter Abr. II, s. 233 ff. (den senere forskning har ændret meget i denne tekst). Han benytter alle de enkeltheder, han kan få med derfra, men endvidere har han stræbt at give et idealbillede af en rolig, sindig, ærlig og frihedelskende dansk ridder i modsætning til den jærnhårde grev Gert og den tvetungede Kristoffer II.

Nonnebjærg [s. 410], nord for Skanderborg — i den sjællandske krønike fra Valdemar Atterdags tid kaldes det for Manebjærg — hér faldt Niels Ebbesen d. 2. november — Alle Sjøles dag — 1330 i kampen mod en holstensk styrke, der

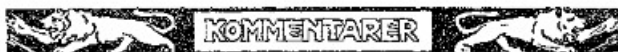
kom det belejrede Skanderborg slot til undsætning. At grev Henrik selv var med, er Ingemanns tildigtning ligesom bisp Jakobs deltagelse; derimod findes det allerede i en af samtidens krøniker udtalt, at Niels Ebbeson vel faldt, men tilføjede fjenden et stort nederlag. Dette sidste må sikkert forstås — et stort mandefald, thi at Holstenerne sejrede, er udenfor al tvivl. det berettes endog at de lod Niels Ebbeson (d. v. s. hans lig) lægge på stejle som hævn for grev Gert. Hos Ingemann står kampen først 1342, det er en fejl, der findes hos Suhm og går langt tilbage i tiden.

Nykjøbing slot [s. 79], hørte til grev Johans pantelen, hér døde Kristoffer II d. 2. august 1332 „Alderne oc keed aff Verden“ (Huitfeldt).

Nörreriis [s. 344 ff.], således kaldes Ingemann Niels Ebbesøns gård, men der er al grund til at tro, at den hed Noring Ris. — folkevisen har navnet Norinsris —, og at den har ligget i Folby sogn ikke langt fra Frijsenborg, dér findes voldstedet med den store øg, som også Ingemann vidste besked om bl. a. fra et ret udbredt stik fra begyndelsen af det 19de århundrede. — Det ældste skriftlige vidnesbyrd om dette N. stammer først fra år 1623, det er en præsts indberetning til Ole Worm og den lyder: „Gamle Bønder siger efter deres Forfædres Sagn, at udi Sabro Herred paa en Gaard udi Riis, liggende i Folby Sogn, som kaldes Hoffgaard, skulde have boet Niels Jepsen (man mærke den jyske navneform), som ihjelslog Greve Gert udi Randers, hvorom i Kæmpeviserne; hos samme Gaard ses store Gryfter og gamle Rudera (o: ruiner) hvor synes nogen Bygning at have standen“. — Der findes også et andet N., eller rettere Nörris, der endnu eksisterer som en bondegård i Roum sogn 3—4 kilometer fra Kleitrup sø, hvor man i det 18de århundrede søgte Bratningsborgs plads (sé B). — Dette sidste N. har sikkert intet med Niels Ebbeson at gøre, men da det nu engang var fremdraget, vidste Ingemann ikke bedre råd end at lade N. E. eje begge gårdene [s. 355]. Hans kilde er vistnok Danske Atlas IV, 209.

Offe (rettere Ove) Stisøn [s. 298], søn af Stig Andersen af Bjørnsholm, selv ejede han Eskebjerg. 1355 var han Valdemar Atterdags kammermester, men da faderen tog del i den jyske adels oprør, har han vel forladt kongens tjeneste. På hjemrejsen fra forligsforhandlingerne med kongen blev O. S. dræbt i Middelfart sammen med Niels Bugge og Peder Andersen.

Oluf [s. 64], bisp i Roskilde 1304—20, han stod i reglen i

godt forhold til Erik Menved og trøstede dronning Ingeborg i hendes ulykke.

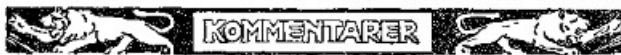
Otto [s. 40], Kristoffer II's næstældste søn. Han fulgte 1326 sin fader i landflygtighed, blev 1331 fanget af grev Gert i slaget ved Dannevirke (urigtigt kaldet slaget på Lohede), men løslødes efter forliget d. 10. januar 1332. Efter faderens død (d. 2. august s. å.) tog han titlen „de danskes junker“, satte sig fast på Låland, fik hjælp af markgreve Ludvig og forsøgte først nogle forligsforhandlinger med grev Gert — „dette Forlig var nok ei vel meent paa nogen af Siderne“ siger Suhm [XII, 250]. — I romanen hentydes dertil s. 148. — Derefter forsøgte han forgæves våbenlykken. På Taphede ved Viborg blev han d. 6. okt. 1334 fanget af grev Gert og tilbragte 6 år i Segeberg og Rendsborg. Da Gerts sønner 1340 søgte forlig med Valdemar Atterdag, fordrøede denne O.'s frigivelse, men han skulde opgive sin ret til tronen. O. gik ind derpå, hans forstand havde taget skade i fængslet, sagdes der, han levede nogle år hos en tysk slægtning og trådte 1346 ind i den tyske Orden, der dengang købte Estland. — Hans senere skæbne er ukendt.

Ove Hals [s. 172 og 221], rettere Ove Haase; han nævnes i folkevisen som Niels Ebbesøns svoger, men tillige som grev Gerts tro mand, der efter drabet vil hindre Niels Ebbesøn i at undvige og dræbes af ham. Sikker er det, at han oftere havde skiftet parti og at han faldt i Randers den nat, greven blev dræbt; en Holstener var han ikke; dersom Niels Ebbesøn har hørt til Strangesønnernes slægt, hvilket ikke vides med fuld sikkerhed, er det sandsynligt, at O. H. har været besvogret med ham.

Peder Andersøn, Str Andersøns brøder; se Offe Stisen.

Peder Huitfeldt [s. 39 ff.], opfattes af Ingemann som en velstående borger i Sækkøbing, og deri følger han Suhm [XII, 238], som igen har sin viden fra Arild Huitfeldt (p. 458), men der er ingen tvivl om, at dennes sætning om Kristoffer II's tilfangetagelse „i eet Steenhuus tilhørte P. H.“ er blevet misforstået; den P. H., der nævnes som ejer af det gamle, historisk interessante hus, er Frederik II's norske kansler og admiral († 1584).

Peder Vendelbo [s. 19], Kristoffer II's marsk, senere hans drost, han optræder senere hos Valdemar Atterdag som en af dennes første mænd; hans ene datter var gift med Niels Bugge. — Hvorledes han har stillet sig i den kongeløse tid er ganske ukendt.

Randelsborg [s. 219], kaldes slottet i Randers gentagne gange i romanen. — Ingemann har hér for en gangs skyld ikke fulgt sin sædvanlige kilde til stedsbeskrivelsen, Danske Atlas, thi deri forkastes netop gisningen om at Randes skulde have sit navn af et ældgammelt slot R. [D. A. IV, 359]. Han har derimod benytter en nylig udkommen, men meget ukritisk „Randers Beskrivelse“ af Neckelmann (1833). Deri findes R. med fuld tiltro til dets existens (s. 10—11, 34), og deri findes også alle de lokaliteter, som Ingemann anfører ved Niels Ebbesøns nætligte tog til Randers [s. 219]: Hornbek, Oust Mølle-Bæk eller Nøraa, Fruerlund (s. 36—58), der her er navnet på en gård. — Ingemann har også benyttet kortet i Neckelmanns bog. — R. slot synes at være en opfindelse af den lærde J. L. Wolf († c. 1660); i hans „Encomion Regni Daniæ“ (3: Lovtale over Danmark) forekommer det første gang. — I et brev til Ingemann [Breve s. 303] fremsætter Blicher den sikkert aldeles rigtige anke mod fremstillingen af toget til Randers, at „det synes mig rimeligere, at N. E. salverede sig . . . over Gudenaæn . . . end over den smalle Hvidemøllea“.

Regitze [s. 184], rettere Rixa, hertug Valdemar af Sønderjyllands hustru, var ikke, som tidligere antaget, en søster til hertug Erik af Sachsen, men en datter af grev Gunzelin af Schwerin. Hendes bryllupsår og hendes dødsår er ukendte, hun overlevede sin mand († 1364).

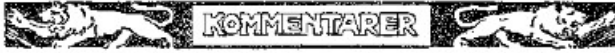
Reimer Skarpenberg [s. 277], nævnes af Suhm [XIII, 24] 1340 blandt Valdemar Atterdags betroede mænd.

Skanderborg, se Nonnebjerg.

Sophie af Werle [s. 249], ægtede 1314 grev Gert.

Spandau [s. 262] i Brandenburg; hér sluttedes kort efter grev Gerts død en overenskomst mellem hans sønner og junker Valdemar, men den trådte ikke i kraft, fordi Valdemar snart efter trådte i forbindelse med hertug Valdemar af Sønderjylland, men dens ordlyd genfindes for en stor del i aftaler fra maj og juni 1340, der trådte i stedet for den oprindelige traktat; i denne havde greverne forlangt, at den vordende konge af Danmark skulde være fjende af deres faders mordere, men for den ydmygelse slap Valdemar ved dets endelige forlig i Lybek (juni 1340; herom har Ingemann ikke fundet rén besked hos Suhm, og den tekst, han anfører s. 266—68 er netop Spandauertraktaten undtagen Helvigs navn, der først indsattes i Lybek i stedet for Gerts datters.

Sti(g) Andersen [s. 24], marsk Stigs sønnesøn, ved Kristof-

fer IIs tronbestigelse 1319 kom han i besiddelse af sin slægts ejendomme, han byggede gården Björnsholm og blev snart den jyske adels fører. 1325 var han i kongens råd, men efter grev Gerts sejr over Kristoffer 1331, gik han over til ham og blev hans marsk. Det er i denne tid, han skal have haft en strid med Niels Ebbeson om noget gods. Efter grevens død 1340 blev S. en af Valdemar Atterdags betroede mænd, en tid var han sratholder i Estland og ledede forhandlingerne om salget af dette land (1346). — Da kongen begyndte at inddrage de bortkomne krongødsler, gik det ud over S. A., der da optrådte som den jyske adels fører mod kongen, de blev forligte, men han blev atter kongens modstander. Han døde 1369. — Det billede, Ingemann giver af ham, stemmer i det hele med, hvad der vides om ham.

Strawen Rantzau, sé Alverstolpe.

Sulla Suk [s. 126]. Hos Suhm [XII, 111 og 365—66] har Ingemann fundet beretningen om at en kvinde ved navn Ragnhild Threghagaas 1325 i Bergen anklages der for at anvende besværgelser, som hun i sin ungdom havde lært af „Solla Suk“; hendes trylleformular anføres, det er den, som Volle bruger s. 177 „Jeg udsender fra mig Gænduls Aander“ o. s. v.

Svend [s. 107], bisp af Aarhus, var lige tiltrådt, da Kristoffer II 1326 blev afsat, en tid sluttede han sig til hertug Valdemar, der i disse år var landets konge, men senere blev han en ivrig tilhænger af den afsatte konge og hans sønner. Om han har hjulpet bisp Jacob af Ribe i hans kamp mod Gert, vides ikke sikkert, men vist er det, at han drog udenlands for at træffe junker Valdemar 1338. Da denne var blevet konge (1340) hørte han til hans vigtigste mænd, hans dødsår kendes ikke, hos Suhm [XIII, 240] siges det, at han rimeligvis døde af pesten o: den sorte død. — Alt, hvad der fortælles om hans forhold til Niels Ebbeson og om hans forbitrelse over Valdemar Atterdags fremfærd mod kirken, er Ingemanns egen tildigtning.

Svend Trøst [s. 35], optræder i folkevisen som Niels Ebbesens redningsmand ved Randers bro; det er kun de senere opskrifter, der gør ham til hans søstersøn. — Navnet S. T. forekommer også i en anden folkevise, det er næppe at forstå som et personnavn, men som digterens navn på den „trofaste svend“, den „liden smådreng“ kaldes han også.

Thorkild Knutson, sé Birger.

Tove [s. 278]. Den historiske T. hører til Valdemar d. stores historie, hun var kongens elskerinde og fødte ham søn-

nen Kristoffer c. 1157. — I folkevisernes skildres dronningens skinsyge og Toves sørgelige død i badstuen, i dem sker også ombytningen af dronningensnavnene Sofie og Helvig. Huitfeldt (c. 1600), er den første, der henlægger fortællingerne om T. til Valdemar Atterdags tid, han siger også, at hun stammede fra Rügen, og paa dette grundlag søttede Pontoppidan [Annales II, 43, 64, 217] på at hun var en søster til Henning Podēbusch. Suhm [XIII, 286 og 724] har nok visse betænkeligheder, men slutter sig dog til de tidligere berettere. For Ingemann måtte da T.s existens i Valdemar Atterdags tid og hendes mishandling være god historie, ligesom Folkwards skæbne (sé denne), som han bringer i forbindelse dermed.

Valdemar Atterdag [s. 101], Kristoffer IIs yngste søn, født c. 1320, kom 1326 til sin svoger kejser Ludvigs hof, fra 1338 antog han titlen „arving til Danmark“ og 1340 lykkedes det ham at blive konge († 1375). Hans regering er især mærkelig ved den udholdenhed, hvormed han samlede det opløste rige. — Hans tilnavn stammer rimeligvis fra et plattysk mundheld „Tertaghe“, der omtrent kan oversættes: „hvilke dage!“, men senere tider har givet en anden forklaring, nemlig at V. atter bragte dag i Danmark. — Ingemann har i grunden meget ringe sympati for V. selv om han ingenlunde nægter hans dygtighed anerkendelse; det stod for Ingemann som om det var de uædle sider i menneskelivet, der triumferede med V.s sejr, mens den ædle Otto måtte bukke under. — I første sang af dronning Margrete (1836) giver han i korthed sin opfattelse af V.s gerning:

. . . . Fuldragt var Atterdags Vidunder-Id:
Den Krone, Folket ham sendret gav,
Laae hel paa den sidste Valdemars Grav,
Og vandt han ikke de danske Sjæle,
Han vandt dog et mærkeligt Eftermæle.

Valdemar [s. 189], hertug af Slesvig, f. c. 1315, søn af hertug Erik og grev Gerts søster Adelheid. 1325 arvede han hertugdømmet og 1326 skaffede Gert, som var hans formynder, ham i forening med oprørske stormænd Danmarks krone, Greven fik selv til gengæld Sønderjylland som arveligt lén. — 1330 vendte den fordrevne Kristoffer II tilbage ved Johan den mildes hjælp, V. måtte da igen nøjes med hertugdømmet, mens Gert fik Fyen. 1336 ophørte formynderskabet, og V. nærmede sig

nu til junker Valdemar, muligt er det også, at han spillede under dække med de oprørske Jyder; efter Gerts død (1340) indgik han forbund med Valdemar Atterdag, der ægtede hans søster, med Holstønerne var han stadig uvenner, 1342 tog de ham til fange og slap ham kun løs på hårde vilkår. Senere hen søgte han at modarbejde Valdemar Atterdag. Han døde 1364, hans hustru Rixa overlevede ham. — Ingemann har urigtigt antaget, at han lige til 1340 gik i grev Gerts ledebånd.

Volle [s. 125], „den sorte svend“ nævnes i et vers af folkevisen om Niels Ebbesøn, det er ved selve grevens drab, han optræder:

Svared det den sorte Svend:
„I lader øj længer lide,
i lægger nu ned eders lange Tale
og lader Sværdene bide.“

Det er over dette vers, Ingeman har digtet sin figur, navnet V. har han selv givet ham; at han er tater er vel kun en forklaring af ordet „sort“, om hans troldkunster sé Sulla Suk. — Blicher mente forøvrigt, at det var for tidligt at tænke sig Tater i Jylland omkring 1340 [Breve s. 302].

Økloster [s. 314 og 329 ff.], er skildret efter Danske Atlas V, 369, 371 (prien Andreas Petri år 1356), 372 (Aalegårdene). Bortførelse fra kloster er et æmne, der oftere forekommer i folkeviserne.

September 1912.

INGEMANNS ROMANER

Den, der bragte mig i Forbindelse med disse udmærkede Bøger, var en ganske ung Pige, som var i mit Hjem, da jeg var Barn. Hun nævnede vist ikke Ingemanns Navn, men hun fortalte noget af „Valdemar Sejr“. Jeg husker det, som det var igaar. Det var en Aften i Halvmørke, hun gengav det spændende og spøgelsesagtige Optrin paa Sæbygaard, da Grev Albert, Bisp Peder og Karl af Rise ad Trappen, hvorfra Esbern Snare var styrtet ned, gaar op i Taarnværelset og forsøger at læse Fremtiden i den lænkede Bog.

Jeg blev vældig optaget af det, og Dagen efter fandt jeg Romanerne i Sognebiblioteket, som stod i mit Hjem, i den gamle Skole, og som — i Forbigaaende bemærket — var skænket af Digteren Hostrup, som da var Præst i mit Fødesogn.

Jeg læste for fuld Kraft, plantet paa et Skolebord med Benene paa Bænken, Nabo til Bogskabet og den store treetages Kakkellovn, og, eftersom Aftenen nærmede sig, nærmere og nærmere Vinduet i den tykke Mur. Jeg læste, saa det sved i Øjnene. — —

Hidtil havde jeg egentlig intet læst. Ingemann blev for mig Døren ind til Bøgernes Verden. Min Indrædelse var festlig: gennem en stor Digter. Jeg fandt snart hans Navn andetsteds, bl. a. i Salmebogens Forfatterliste, og læste begærligt hans Salmer igennem. Jeg opdagede, han havde digtet „Nu tite til hinanden“ og „Nu vaagne alle Guds Fugle smaa“ og de skønne Aftensange, som min Fader sang med os i Skolen. Men Romanerne var dog det allerbedste — dengang. Jeg blev ført ind i en hel ny Verden, Middelalderens straalende Ridderverden, saaledes som den levede i Ingemanns stærke Fantasi. De mange gæve Riddere blev ogsaa for mig levende Skikkelser, som fyldte mig

med Traug til Efterlignelse. Jeg vilde være modig som Niels Ebbesen, stolt som Marsk Stig, stærk som stærke Mester Jakob, from som Bisp Peder, ridderlig som Drost Peder, forvoven som Klaus Skirmen og Karl af Rise, sejrende og berømt som Volmer. Og enkelte af de Ingemannske Kvindeskikkelser — f. Eks. den ene af Marsk Stigs ulykkelige Døtre — vakte en ugelang Forelskelse, der satte en anden lille Barneforelskelse ganske i Skygge, og skabte et Kvindeideal, som det ikke har været til min Skade at bære med til den Dag idag.

Og Ingemanns Romaner førte mig til Læsningen af Barfods historiske Fortællinger og anden godt fortalt Historie, og dertil skabte de i mig en romantisk Baggrund, som det aldeles ikke falder mig ind at pege Fingre ad nu, men som jeg tværtimod mener har været en Lykke for mig.

Ingen historiske Romaner af de mange, jeg senere har læst, har haft den Indflydelse paa mig som disse Bøger. De andre har maaske nok hvilet paa et nøjagtigere Studium og været nærmere op ad den historiske Virkelighed; men den historiske Viden har ikke hos disses Forfattere mødtes med en Ingemanns Fantasi og Følelse, med hans Storsyn paa en hel Tid, hans dybe barnlige Kærlighed til Fædrelandet. Der er i hans Romaner en Kærlighedens røde Traad og en deraf spunden Tro paa Danmark og dets Fremtidslykke — „hvad Danmark er, skal det atter blive“ — som hos næsten ingen anden dansk Digter.

Der var et lyst og levende pædagogisk Element i dem, som de fleste andre historiske Romaner mangler.

Jeg betragter det altsaa som en Lykke for mig, at Ingemanns historiske Romaner blev de første Bøger, jeg fik fat i. Og jeg tror, at mange, mange af dem, der var unge sammen med mig, vil sige det samme for deres Vedkommende. Der er mange, der har læst dem med samme ungdommelige Voldsomhed som jeg, faaet deres historiske Sans vakt og rejst en lignende lykkelig Baggrund i deres Sind. Ingemann har ikke blot præget flere Slægtleds Syn paa vor Middelalder, men han har ogsaa derigennem præget disse Slægtled.

Og hvad har Ingemann ikke virket gennem den danske Højskole. Mange danske Højskolemænd er, ligesom den første af dem i Kold, bleven livsbestemt gennem Ingemann — d. v. s. faaet det Stød, der satte dem igang og bestemte Retningen — maaske i ligesaa høj Grad som gennem Grundtvig.

Jeg kunde have Lyst til at sige meget mere om dette, men en saadan Artikkel maa jo kun være af en vis Længde for at have Udsigt til at blive læst. Jeg vil derfor kun tilføje, at Ingemanns

Romaner netop nu udkommer i en rigt illustreret og meget billig Subskription hos Gyldendal. Jeg afbetaler lidt af en gammel Gæld til disse herlige Bøger ved at anbefale dem paa det varmeste til dansk Ungdom. Den bør benytte Lejligheden til at gøre deres Bekendtskab, hvis den ikke allerede har gjort det. Og alle Sognebiblioteker bør have dem paa deres Hylder, hvis de ikke allerede er der.

Jeg er ikke i Tvivl om, at den religiøse Bølge, der netop nu gaar over vort Land, vil atter bære Ingemanns Salmer, og ikke mindst hans Morgen- og Aftensange, højt. Og jeg er vis paa, at den nationale Bevægelse, der gaar jævnsides med, vil bære hans historiske Romaner frem endnu engang og maaske for lange Tider.

Edv. Egeberg.

B. S. INGEMANN'S HISTORISKE ROMANER

vil udkomme i ca. 48 Hefter til en Pris af 25 Øre pr. Hefte. Kunstneren *Sigurd Otrik* har hertil tegnet ikke mindre end 500 Billeder. Ydermere medfølger et smukt Portræt af Digteren fra den Tid, da han skrev sine berømte Romaner.

Udgaven er — trods Udstyrelsen — saa billig, at saa at sige alle kan faa Raad til at anskaffe den.

Tegn da straks Abonnement og — læg Mærke til dette — har du Kammerater og kan faa dem med som Holdere, da kan du for hver 10 bestilte Eksemplarer faa det 11te frit, hvad enten du selv ønsker Gevinsten eller ved Hjælp af den gør en Kammerat en Glæde.

ERIK MENVEDS BARNDOM. KONG ERIK OG DE FREDLØSE. 25 Øre pr. VALDEMAR SEIER. PRINS OTTO AF DANMARK ——— 25 Hefte.

Gyldendanske Boghandel • Nordisk Forlag.